

Ari-Matti Saren

Japanilaisella populaarikulttuurilla on kuitenkin tiettyjä erityispiirteitä. Ensinnäkin japanilainen kulttuuri eli pitkään lähes täysin eristyneenä ulkomaailmasta. Tänä aikana japanilaiselle kuvataiteelle syntyi varsin omintakeinen kuvallinen identiteetti. Sillä on neljän vuosisadan edestä graafista inertiaa. Kun japanin kielen osaajat ovat harvinaisia Japanin ulkopuolella ja toisaalta vieraiden kielten osaamisen taso alhainen Japanissa, on japanilainen kulttuuri kokonaisuudessaan luonnostaan varsin sisänpäinlämpivää.

Kaikki tämä on johtanut siihen, että japanilainen populaarikulttuuri on hyvin selkeästi säilyttänyt oman graafisen identiteettinsä. Niinpä sillä on ollut melkoinen vaikutus länsimaiseen vastineeseensa nyt, kun materiaalia on alkanut virrata länteen. Ei tällainen taiteellisten vaikutteiden virtaus ole tietenkään mitään uutta. Kun ensimmäiset japanilaiset puupiirroksat kulkeutuivat 1800-luvun lopulla puolivaiheissa Eurooppaan, niillä oli melkoinen vaikutus eurooppalaisiin kuvataiteisiin, erityisesti ranskalaiseen Art Nouveau-liikkeeseen.

Kankea alku

Vaikka manga nykyisin lohkaiseekin melkoinen osan amerikkalaisesta sarjakuvan kustannuskentästä, ei sen saapuminen länteen ollut mitään paraatimarssia. Ensimmäiset julkaisuyritykset päättyivät lähes poikkeuksetta kurjasti.

Aivan ensimmäisiä englanniksi käännettyjä mangoja oli First Comicsin vuonna 1987 aloittama Kazuo Koiken ja Goseki Kojiman klassinen samuraiepos Lone Wolf and Cub (Kozure Okami). Se olikin eräässä mielessä varsin onnistunut kustannuspäätös. Sen piirrostyylillä on rea-

On itä itä ja länsi länsi

Eivätkä ne kaksi koskaan kohtaa, runoili Rudyard Kipling aikanaan, mutta ajat muuttuvat. Tänä päivänä kulttuurit ovat yhtä etäällä toisistaan kuin lähin TV:n kaukosäädin, ja erityisesti populaarikulttuurilla on taipumus sekoittua homogeeniseksi massaksi.

listinen, eikä siis aiheuta samanlaisia vicroitusoireita keskimääräisessä sarjakuvan kuluttajassa kuin mangalle tyypillisempi hyvin tyyli-tyylypiirroksella. Se kertoo samuraisista, jotka kaikki kuitenkin yhdistävät Japaniin ja siinä on runsaasti toimintaa. Kun kustantaja vielä hankki Frank Millerin piirtämään lehtien kansikuvat oli menestys alkuun taattu.

Sarjassa oli kuitenkin muutamia markkinoinnin kannalta huonoja puolia: Se on ajoittain huomattavasti kirjallisempi kuin mihin Yhdysvalloissa oli tuohon aikaan totuttu. Se on huomattavan pitkä sarja - Japanissa se julkaistiin 28 kokoelmakirjana. Ja ennen kaikkea se on mustavalkoinen. Ensi-innostuksen hiivuttua - ja erityisesti kun Millerin kansista luovuttiin - sarja lopetettiin, kun vasta noin kolmannes koko tarinasta oli julkaistu.

Pornoa ja bikiniscifiä

Sarjan menestys kuitenkin innosti muita kustantajia ja pian kaikilla oli hyllyillä omat japanilaiset sarjakuvansa. Monien julkaisu jäi lyhyeen, mutta kokonaisuutena on ollut tasaisessa nousussa koko ajan. Tämä on entisestään nostanut mangaa haluttavuutta kustantajien silmissä, sillä amerikkalainen sarjakuva joutui 1990-luvun alkupuolella melkoiseen kriisiin.

Ei mangakaan tosin selvinnyt kriisistä aivan tappioita. Esimerkiksi Hisashi Sakaguchin erinomainen Version ja Yuzo Takadan 3x3 Eyes loppuivat alkuunsa. Näistä tosin 3x3 Eyes alkoi taas hiljattain ilmestyä uudestaan Dark Horsen Super

Manga Blast kokoelmahdessa.

Kriisi jätti kuitenkin merkkinsä. Amerikkalaisten kustantajien julkaisupoliittikka on juuri nyt hyvin konservatiivinen. Tällä hetkellä esimerkiksi kaksi eri kustantajaa julkaisee neljää eri nimikettä Kia Asamiyalta (Viz: Silent Möbius, Steam Detectives, CPM: Dark Angel, Nadesico). Tätä ei pidä ymmärtää väärin. Asamiya on taiteilija, joka todella ansaitsee tulla julkaisuksi, mutta toisaalta Japanista löytyy runsaasti muitakin taiteilijoita, jotka ansaitsevat laajempaa julkisuutta. Yleisölle tuttu taiteilija on kuitenkin turvallisempi valinta kuin aiemmin tuntematon tekijä.

Julkaisupoliittikka on johtanut siihen, että amerikkalaisen kuluttajan kuva mangasta on kovin vääristynyt. Lännessä julkaistavien taiteilijoiden ja lajityyppien valikoima on varsin suppea verrattuna Japanin tarjontaan. Esimerkiksi Japanissa varsin suosittua urheilusarjakuvaa ei ole lännessä juuri nähty, mutta sen sijaan bikiniasuisista avaruusprinsessoista kertovia tietesarjoja on käännetty useita. Japanin myyntilistojen kärjestä taas noita teini-scifin edustajia ei löydy ensimmäistäkään, mutta baseball- ja ihmissuhdesarjoja löytyy useita.

Oma osansa kuvan muodostumisessa on ollut myös sillä, että Yhdysvalloissa mikä tahansa mustavalkoinen sarjakuva - ja ylipäätään mikä tahansa sarjakuva, joka ei kerro supersankarista - on lähes automaattisesti marginaalimateriaalia. Kustantajat ovat tiedostaneet tämän ja julkaisevat nimenomaan marginaalilyleisölle suunnattua materiaalia. Lehti-hyllyjä katsellessa tuntuakin joskus, että Yhdys-

valloissa julkaistaan enemmän japanilaista pornosarjakuvaa kuin Japanissa.

Omatekoista mangaa

Mangan "invaasio" Amerikkaan ei kuitenkaan rajoitu käännettävään sarjakuvaan. Yhä useampi nuori amerikkalainen taiteilija on ottanut vaikutteita nimenomaan japanilaisesta sarjakuvasta. Ikävä kyllä, useimmat ovat kopioineet vain ulkoisia piirteitä kuten isot silmät ja jättiläisrobotit. Harvempi on löytänyt mangasta niitä asioita, joita sillä todella olisi tarjottavana: esimerkiksi sommittelun, tarinankerronnan ja graafisen ilmeen synergian tai toinen toistaan tukevan abstraktin ja konkreettisen kuvakerronnan luontevan käytön.

Kaiken kaikkiaan olen törmännyt vain muutamaa todella mainitseminen arvoiseen "amerimangan" tekijään. Heistä tunnetuin lienee Adam Warren, joka piirtää muun muassa Haruka Takachiho tieteoromaaniin perustuvaa sarjaa Dirty Pair. Varsinkin nyt, kun hän on siirtynyt värisarjakuvaan, hänen tyyliinsä on kehittynyt ohi pelkästä mangaan apinoinnista. Tosin monien mielestä (myös minun) hänen tyyliinsä on samalla menettänyt jotain viehättävyydestään. Toinen tutustumisen arvoinen taiteilija on Dean Hsieh, jonka tietäakseni ainoa toistaiseksi julkaistu työ on Athena. Vaikka Athena onkin vielä selvästi varhaistyö monine puutteineen ja kömpelyyksineen, on siinä kuitenkin jo nähtävissä, että taiteilija on ymmärtänyt, ettei manga ole pelkkiä isoja silmiä.

Manga on siis tullut jäädäkseen. Tästä pitävät huolen markkinavoimat. Pokemon on yhtä markkinointikelpoinen niin lännessä kuin idässäkin - kunhan onigirisipalloista on ensin tehty donitseja. ■

